

Beslutsunderlag
Styrelsen 201023
Diarienummer: 0087/17

Handläggare: Kristina Augustsson, Karin van der Salm
Telefon: 031- 64 74 80
E-post: kristina.augustsson@gryaab.se

Beslut angående rekommendation om delägarskap för Lilla Edet

Förslag till beslut

I styrelsen för Gryaab:

Med utgångspunkt i Gryaabs och tekniska och ekonomiska delegationens utredning av konsekvenserna av en anslutning av Lilla Edet rekommenderas att Lilla Edets kommun inte erbjuds delägarskap.

Ärendet översänds till ägarrådet för samråd.

Sammanfattning

Lilla Edets kommun ansökte den 12 februari 2019 om att bli delägare i Gryaab AB. Gryaab har tillsammans med tekniska och ekonomiska delegationen som består av VA-ansvariga eller motsvarande från Gryaabs ägarkommuner gjort en utredning av konsekvenserna av en eventuell anslutning av Lilla Edet.

I utredningen har följande aspekter beaktats:

- Mängder
- Slamkvalitet
- Gryaabs miljötillstånd 2021-2036 och krav på anmälan av nya tätorter
- Råvattenkvalitetens påverkan utifrån olika alternativ
- Samfinansiering med Ale kommun

Mängder, slamkvalitet och Gryaabs nya miljötillstånd 2021-2036 och krav på anmälan av nya tätorter

Gryaab kommer ta ett nytt miljötillstånd i anspråk den 1 januari 2021. Det nya miljötillståndet bedöms ha utrymme att behandla spillvattnet från en nyanslutning av Lilla Edet men det är oklart om Gryaab klarar den totala mängden avloppsvatten, d.v.s. både spill- och tillskottsvatten.

Gryaab har jämfört halten av tungmetaller och organiska miljögifter i Gryaabs slam med Lilla Edets slam. En översiktlig bedömning utifrån de analyser som granskats är att en anslutning av Lilla Edets kommun inte skulle minska Gryaabs möjligheter att nå målen som gäller tungmetaller och spårelement inom REVAQ men att det skulle kräva ett aktivt uppströmsarbete för att nå vissa mål.

Av det nya miljötillståndet följer att endast vissa på förhand namngivna tätorter får ansluta till Gryaab utan att en anmälan sker till Länsstyrelsen. Länsstyrelsen ska vid en sådan anmälan bedöma om den ansökta belastningsökningen ryms inom miljötillståndet. Gryaab skulle alltså behöva göra en anmälan till Länsstyrelsen vid en anslutning av Lilla Edet och kan inte på förhand garantera att en sådan kommer att godkännas. Gryaab har befintliga delägarkommuner med tätorter som ska ansluta till Gryaab som inte heller är namngivna i tillståndet. Även om det troligen finns utrymme i miljötillståndet för en nyanslutning av både planerade tätorter i befintliga kommuner och Lilla Edet så bedöms Länsstyrelsens inställning till att öka belastningen under perioden 2021-2036 som negativ.

Råvattensperspektiv

Genom en avledning av Lilla Edets orenade avloppsvatten till Gryaab skulle råvattenkvaliteten i Göta älv förbättras eftersom halten av ämnen som är svåra att avskilja i reningsverk skulle minska. För lösta organiska föreningar som läkemedelsrester kan nyttan bli stor då så gott som alla föroreningar leds bort. Vid utökade krav på lösta organiska ämnen i dricksvatten, som t.ex. hormonstörande ämnen, skulle en anslutning av Lilla Edet kunna vara avgörande. Hur stor nyttan av råvattenkvalitetsökningen skulle bli beror dock på vilken alternativ rening som skulle antas i Lilla Edet och att allt avloppsvatten avleds till Ryaverket. Vid höga flöden finns en risk att nyttan av en förbättrad råvattenkvalitet minskar på grund av en ökad bräddning av orenat spillvatten till råvattentäkten. Förbättrad råvattenskvalitet kan också uppnås genom ett lokalt avloppsreningsverk i Lilla Edet.

Samordningsvinster för Ale kommun

Ale kommun ska inom de kommande åren ansluta avloppsvattnet från Älvängen till Gryaab. Ale kommun är därför av både ekonomiska och miljömässiga skäl positivt inställd till att Lilla Edet erbjuds delägarskap i Gryaab. Samordningsvinster såsom lägre entreprenadkostnader och gemensamma pumpstationer i Älvängen och Nödinge kan förväntas i och med Lilla Edets medverkan vid en anslutning.

Innan en eventuell anslutning av Lilla Edet skulle kunna ske måste Länsstyrelsen godkänna att Lilla Edet får ansluta till Gryaab. En sådan anmälan skulle sannolikt inte vara färdigbehandlad förrän hösten 2021. Ale kommun har inte möjlighet att invänta resultatet av en anmälan utan vill ha ett tydligt besked i frågan så fort som möjligt.

Rekommendation från Gryaabs tekniska och ekonomiska delegation

Frågan behandlades på möte med TED den 29 maj 2020. TED beslutade att lämna rekommendationen att Lilla Edet inte ska erbjudas delägarskap.

Bedömning

Med utgångspunkt i Gryaabs och TED:s utredning av konsekvenserna av en anslutning av Lilla Edet rekommenderas att Lilla Edets kommun inte erbjuds delägarskap.

Ärendet ska översändas till ägarrådet för samråd.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Ale kommun ska inom de kommande åren ansluta avloppsvattnet från Älvängen till Gryaab. Om Lilla Edet blev delägare i Gryaab skulle Ale kommun uppnå ekonomiska synergier genom att kunna samordna överföringen och ha gemensamma pumpstationer. Enligt förprojekteringsens grovt uppskattade kalkyl blir samordningsvinsten drygt 21

MSEK för Ale kommun jämfört med om kommunen genomför projektet utan Lilla Edets medverkan.

För Gryaab och övriga delägarkommuner har frågan ingen nämnvärd påverkan utifrån detta perspektiv.

Bedömning ur ekologisk dimension

Genom en avledning av Lilla Edets orenade avloppsvatten till Gryaab skulle råvattenkvaliteten förbättras eftersom halten av ämnen som är svåra att avskilja i reningsverk skulle minska. För lösta organiska föreningar som läkemedelsrester kan nyttan bli stor då så gott som alla föroreningar leds bort. Vid utökade krav på lösta organiska ämnen i dricksvatten, som t.ex. hormonstörande ämnen, skulle en anslutning av Lilla Edet kunna vara avgörande. Hur stor nyttan av råvattenkvalitetsökningen skulle bli beror dock på vilken framtida rening som antas i Lilla Edet och att allt avloppsvatten avleds till Ryaverket. Vid höga flöden finns en risk att nyttan av en förbättrad råvattenkvalitet minskar på grund av en ökad bräddning av orenat spillvatten till råvattentäkten. Förbättrad råvattenskvalitet kan också uppnås genom ett lokalt avloppsreningsverk i Lilla Edet.

Bedömning ur social dimension

Gryaab har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Samverkan

Beslutet har tagits upp på samverkansgruppsmöte den 18 september och 23 oktober 2020.

Bilagor

1. TED: s underlag inför möte den 29 maj 2020

Ärendet

Lilla Edet kommun ansökte den 12 februari 2019 om att bli delägare i Gryaab AB. I föreliggande ärende lämnas förslag på beslut angående rekommendation för delägarskap för Lilla Edet.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Lilla Edet kontaktade Gryaab under våren 2017 för att undersöka möjligheten att bli delägare i bolaget. Lilla Edets kommunfullmäktige fattade den 13 juni 2018 inriktningsbeslut för val av VA-system vilket byggde på att Ryaverket skulle rena avloppsvattnet från Lilla Edet. Lilla Edets kommunfullmäktige beslutade den 17 oktober 2018 att ansöka om delägarskap i Gryaab och ansökan gjordes den 12 februari 2019.

Lilla Edet har därefter utrett frågan vidare och jämfört olika alternativ för att klara kommunens framtida avloppsvattenrening. Förutom en anslutning till Gryaab utreddes bl.a. alternativen att anlägga ett nytt avloppsverk och producera dricksvatten i tätorten Lilla Edet samt att behålla alla vatten- och reningsverk och uppgradera dem för att klara kommunens utbyggnadsplaner. Det sistnämnda alternativet bedömde inte som realistiskt eftersom det skulle medföra stora driftskostnader samt att flera anläggningar är orealistiskt placerade med hänsyn till skred- och översvämningrisk. Den 17 juni 2019 beslutade kommunfullmäktige i Lilla Edet att bli delägare i Gryaab under förutsättning alla ägarkommuners kommunfullmäktige och Gryaab styrelse godkänner Lilla Edet som delägare.

Lilla Edets ansökan

Av Lilla Edets ansökan framgår i huvudsak följande.

Lilla Edets kommun står inför stora utmaningar för att klara VA-försörjningen i kommunen som:

1. Kapacitetsbrist vid framtida exploatering
 - Lilla Edet klarar inte att hantera avloppsvatten från planerade exploateringar i södra Lödöse på grund av kapacitetsbrist i avloppsreningen.
2. Kända kapacitets- och kvalitetsbrister i produktion och distribution av va-tjänster.
 - Anläggningar som kräver mycket resurser och underhåll
 - Otillfredställande placering av befintliga avloppsverk med avseende på skredrisker och översvämningrisker
 - Förändrat klimat medför ökade krav på reningsprocessen i vattenverk
 - Ingen hållbar vattenförsörjning på grund av avsaknaden av reservråvattentäkt
 - Sårbar vattenproduktion till följd av att kommunen är beroende av en enda vattenproduktionsanläggning
3. Organisation och ekonomi
 - Sårbar organisation genom svårighet att som arbetsgivare och kommun vidmakthålla kompetens i en starkt konkurrensutsatt bransch
 - Ofta beredskapstjänstgöring
 - Relativt höga avgifter
 - Underskott i ekonomin

Ett genomförande av inriktningsbeslutet skulle innebära följande:

- Hållbar vattenförsörjning
- Förutsättningar för en miljöriktig avloppsrening och att avloppsvatten används som en resurs.
- Förbättrad råvattenkvalitet i Göta älv.
- Robust VA-verksamhet genom ökad samverkan med flera olika parter.

Lilla Edet beräknar ansluta cirka 2 000 personer till Ryaverket under åren 2023-2025. I vilken takt kommunen genomför investeringar för att avleda ytterligare avloppsvatten är osäkert. Prognosen för antal anslutna beräknas till 12 900 personer år 2030, 15 800 år 2040, 17 500 för år 2050, 19 300 för år 2060 och 21 300 för år 2070.

För att möjliggöra avledning av avloppsvatten från Lödöse till Ryaverket krävs att spillvattenledningar och pumpstationer anläggs från Lödöse till Älvängen och vidare till Nödinge. I Nödinge finns befintliga avloppsanläggningar till Ryaverket.

Utredning av konsekvenserna av en anslutning av Lilla Edet

Gryaab har tillsammans med TED gjort en utredning av konsekvenserna av en eventuell anslutning av Lilla Edet. I utredningen har följande aspekter beaktats:

- Mängder
- Slamkvalitet
- Gryaabs miljötillstånd 2021-2036 och krav på anmälan av nya tätorter
- Råvattenkvalitetens påverkan utifrån olika alternativ
- Samfinansiering med Ale kommun

Mängder

Flödena till Lilla Edets nuvarande fem avloppsreningsverk motsvarar ungefär en procent av flödet till Ryaverket. Den angivna anslutna befolkningen är på samma nivå. Reningsverken tillförs mindre organiskt material, kväve och fosfor, än vad som är förväntat i förhållande till befolkningen. Det största reningsverket, Ellbo, tillförs betydligt mer oorganiskt material, vilket sannolikt består av partiklar från tillskottsvatten.

Slamkvalitet

Gryaab har även jämfört halten av tungmetaller och organiska miljögifter i Gryaabs slam med Lilla Edets slam. En översiktlig bedömning utifrån de analyser som granskats är att en anslutning av Lilla Edets kommun inte skulle minska Gryaabs möjligheter att nå målen som gäller tungmetaller och spårelement inom REVAQ. Det kommer dock krävas ett aktivt uppströmsarbete i kommunen för att nå målen om en längre fördubblingstid än 500 år för flera spårelement.

Gryaabs miljötillstånd 2021-2036

Gryaab kommer att ta ett nytt miljötillstånd i anspråk 1 januari 2021. Miljötillståndet löper fram till och med 31 december 2036.

Miljötillståndet bedöms ha utrymme att behandla spillvattnet från antalet anslutna från Lilla Edet. Det är däremot oklart om Gryaab klarar den totala mängden avloppsvatten (spillvatten och tillskottsvatten) vid en anslutning av Lilla Edet.

I det nya miljötilståndet har Gryaab fått mängdvillkor på BOD, fosfor och kväve som är uttryckt i ton/år med rullande 3 års medel. Detta är ett nytt krav för Gryaab.

Mängdutsläpp påverkas starkt av mängden tillskottsvatten samt flödestopparna när inte allt vatten kan behandlas fullständigt. För att skapa utrymme för Lilla Edet ser Gryaab ett behov av att lyfta bort lika mycket tillskottsvatten från befintliga områden som Lilla Edet skulle komma att tillföra vid en anslutning.

Lilla Edet har relativt stora mängder tillskottsvatten och måste även arbeta för att minska det. Lilla Edet har i januari 2020 presenterat en tillskottsvattenplan för Gryaabs tekniska och ekonomiska delegation. Syftet med planen är att redovisa Lilla Edets nuvarande tillskottsvattensituation, belysa redan genomförda åtgärder samt strategin för kommande arbete med avseende att minska mängden tillskottsvatten. I tillskottsvattenplanen har dock inte minskningen av tillskottsvattenmängden som resultat av redan genomförda åtgärder kvantifierats. Även prognosen för minskning av tillskottsvatten som ett resultat av planerade aktiviteter saknas.

Gryaabs nya miljötilstånd – krav på anmälan av nya tätorter

I miljötilståndet nämns vissa tätorter med avloppsreningsverk som är planerade att ansluta till Gryaab. I miljötilståndet anges att endast dessa namngivna tätorter eller motsvarande belastning får anslutas utan att en anmälan till tillsynsmyndigheten lämnas in. Tillsynsmyndigheten ska vid en sådan anmälan bedöma om den ansökta belastningsökningen ryms inom miljötilståndet. Vare sig Marstrand eller Bollebygd är namngivna i tillståndet. Det finns en oro från de befintliga ägarkommunerna (Kungälv och Bollebygd) om vad som händer om en anmälan till tillsynsmyndigheten inte skulle godkännas. Gryaab kan i det läget överklaga Länsstyrelsens beslut. Miljötilståndet bedöms ha utrymme att kunna ansluta dessa områden men mot bakgrund av miljötilståndets krav på anmälan av ej namngivna tätorter kan en anslutning inte garanteras.

Även vid en anslutning av Lilla Edets kommun skulle en anmälan till tillsynsmyndigheten behöva lämnas in. Det betyder att även om Lilla Edet skulle erbjudas delägarskap kan Gryaab inte kan garantera att Lilla Edet får avleda sitt avloppsvatten till Gryaab.

Även om det troligen finns utrymme i miljötilståndet för en nyanslutning av både planerade tätorter i befintliga kommuner och Lilla Edet så bedöms Länsstyrelsens inställning till att öka belastningen under perioden 2021-2036 som negativ. Det är en bedömning som delas av befintliga ägarkommuner efter kontakt med Länsstyrelsen i processen att ansluta fler områden som det behövs anmälan för.

Sammanfattning utifrån Gryaabs verksamhetsområde

Konsekvenserna av en anslutning bedöms vara negativ sett utifrån kapaciteten vid höga flöden och därmed mängdkraven på BOD, kväve och fosfor. En anslutning bedöms också negativ utifrån Gryaabs relation till Länsstyrelsen samt möjligheten för nuvarande ägare att avleda avloppsvatten från ej namngivna områden i Gryaabs miljötilstånd såsom t.ex. Marstrand och Bollebygd till Gryaab. Det finns inte några uppenbara fördelar med en anslutning sett utifrån Gryaabs verksamhetsområde.

Råvattenkvalitetens påverkan utifrån olika alternativ

Förbättrad råvattenkvalitet är alltid en fördel för dricksvattenförsörjningen. En överledning av orenat avloppsvatten från Lilla Edet till Gryaab istället för rening i Lilla Edet förbättrar råvattenkvaliteten om överledningen fungerar fullt ut i stort sett hela tiden, och att eventuella avvikelser upptäcks och åtgärdas snabbt. Funktionen hos överledningen är särskilt viktig för den mikrobiologiska kvaliteten.

Hur stor nytta för råvattenkvaliteten blir beror också av vilken alternativ rening som antas i Lilla Edet. Generellt avskiljs organiska föroreningar dåligt i avloppsreningsverk. För lösta organiska föroreningar som läkemedelsrester kan nytta med en överledning bli stor, då så gott som alla föroreningar leds bort. Detta ger också en minskning av förorening av organiska föroreningar med upp till 5 % av nuvarande påverkan längs Göta älv.

Genomförda och beslutade åtgärder för råvattenövervakning och ökad mikrobiologisk barriärverkan vid Göteborgs vattenverk bedöms vara tillräckliga för att hantera påverkan från väl fungerande avloppsreningsverk. Graden av avföringspåverkan kan komma att påverka framtida beslut om återinvestering i UV-desinfektion för Alelyckan. En minskad avföringspåverkan på råvattnet ger också större möjlighet att minska slutkloreringen. En avloppshantering för Lilla Edet som skulle minska behovet av intagsstängningar för råvatten från älven, skulle framförallt innebära att uthålligheten med reservvatten skulle öka, men även en ekonomisk nytta, genom mindre mängd pumpat vatten. I ett scenario med betydligt strängare krav på lösta organiska ämnen i dricksvatten (så som hormonstörande ämnen), skulle tillskottet via Lilla Edets avloppsrening kunna vara det som avgör om det behövs ett ytterligare beredningssteg för komma ner till en acceptabel nivå av lösta organiska ämnen.

Bedömningen är att det bör vara möjligt att utforma och drifva en överledning så att den är till fördel för råvattenkvaliteten och därmed dricksvattenförsörjningen. I en samhällsekonomisk avvägning ställs dock det ekonomiska värdet mot de stora investeringar som är nödvändiga, oavsett vilket alternativ som väljs.

Sammanfattningsvis är det för råvattenkvaliteten vid Göteborgs intag i Göta älv fördelaktigt att ansluta Lilla Edet till Ryaverket. Detta eftersom halten av ämnen som är svåra att avskilja i reningsverk (såsom vissa typer av virus och kemiska föroreningar) minskar något. En viktig förutsättning är dock att denna nytta inte vägs upp av en ökad bräddning av orenat spillvatten till råvattentäkten. En anslutning till Ryaverket är inte den enda lösningen utan ett lokalt avloppsreningsverk med nya krav skulle också vara acceptabelt.

Samordningsvinster för Ale kommun

Ale kommun är utifrån ekonomiska och miljömässiga skäl positivt inställd till att Lilla Edet erbjuds medlemskap i Gryaab och bereds möjlighet att transitera sitt avloppsvatten via kommunen. Ale kommun ska inom de kommande åren ansluta sitt reningsverk i Älvängen till Gryaab. Samordningsvinster i form av lägre entreprenadkostnader och gemensamma pumpstationer i Älvängen och Nödinge kan därför förväntas i och med Lilla Edets medverkan vid en anslutning.

Ale kommun framhåller följande för- och nackdelar för en anslutning av Lilla Edet.

Fördelar:

- Minskad avledning av renat avloppsvatten liksom minskad bräddning till råvattentäkten Göta Älv är mycket positivt. Råvattenkvaliteten torde förbättras i Göta Älv.
- Ekonomiska synergier med samförläggning av ledningar och gemensamma pumpstationer. Enligt förprojekteringens grovt uppskattade kalkyl blir samordningsvinsten drygt 21 MSEK för Ale kommun jämfört med om kommunen genomför projektet utan Lilla Edets medverkan.
- Förbättrad redundans med dubbla ledningar mellan Älvängen och Nödinge.
- Främjar regionalt samarbete inom GR-regionen.

Nackdelar:

- Tidplanen för Ale kommuns projekt har påverkats genom nödvändiga omtag av flera skeden i förprojekteringen p.g.a. Lilla Edets fulla medverkan som påbörjades först sent 2018.
- Innan en eventuell anslutning av Lilla Edet skulle kunna ske måste Länsstyrelsen godkänna att Lilla Edet får ansluta till Gryaab. En sådan anmälan skulle sannolikt inte vara färdigbehandlad förrän hösten 2021. Ale kommun har inte möjlighet att invänta resultatet av en anmälan utan vill ha ett tydligt besked i frågan så fort som möjligt.

Rekommendation från TED

Den 29 maj 2020 behandlade TED frågan om Lilla Edets delägarskap. TED hade inför mötet tagit del av utredningen av konsekvenserna av en anslutning (bilaga 2). I underlaget som TED fick fanns följande beslutsalternativ angivna:

1. Lilla Edet erbjuds inte delägarskap.
2. Att erbjuda delägarskap med möjlig anslutning av hela Lilla Edets kommun före 2036. Ale kommun stödjer alternativ 2. Ale kommuns projekt är förprojekterat och kostnadsberäknat baserat på full anslutning/transitering från Lilla Edet inom närtid.
3. Att erbjuda delägarskap medför möjlighet att ansluta Lödöse innan 2036 och övriga kommunen efter 2036.

Alla delägarkommuner utom Ale kommun stödde förslaget att Lilla Edet inte ska erbjudas delägarskap. Ale kommun hade föredragit att Lilla Edet erbjuds delägarskap men accepterade alternativ 1 utifrån rådande läge. Gryaabs tekniska och ekonomiska delegation beslutade därför att lämna rekommendationen att Lilla Edet inte ska erbjudas delägarskap.

Bedömning av ärendets principiella beskaffenhet

Frågan gäller en eventuell utökning av Gryaabs delägarkrets vilket bedöms vara en fråga av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Bedömningen har gjorts med utgångspunkt i vad som står angivet om frågor av principiell beskaffenhet i Gryaabs ägardirektiv, Göteborgs Stadshus AB:s anvisningar för ärendeberedning och Göteborgs Stads riktlinjer för styrning, uppföljning och kontroll. Ärendet ska därför underställas Gryaabs ägarråd för samråd.

Gryaabs bedömning

Som framgår av ovanstående finns det miljömässiga skäl i form av förbättrad råvattens kvalitet att erbjuda Lilla Edet delägarskap i Gryaab. Hur stora de miljömässiga fördelarna är beror dock på om en överledning fungerar hela tiden och vilken alternativ rening som Lilla Edet väljer. Förbättrad råvattens kvalitet kommer också uppnås genom ett lokalt avloppsreningsverk i Lilla Edet. Det finns även ekonomiska skäl för en delägarkommun att erbjuda Lilla Edet delägarskap. Även om miljötillståndet bedöms kunna rymma en anslutning av Lilla Edet finns det dock en osäkerhet i om Länsstyrelsen kommer att godkänna en anmälan om ökad belastning från en ny delägarkommun. Gryaab kan alltså i dagsläget inte garantera att Lilla Edet får avleda sitt avloppsvatten även om kommunen skulle bli delägare. Gryaab har som nämnts ovan befintliga ägarkommuner med tätorter som ska ansluta till Gryaab som inte heller är namngivna i tillståndet. Gryaab måste prioritera att de befintliga ägarkommunerna får del av det belastningsutrymme som finns innan nya delägarkommuner kan komma ifråga. En anmälan till Länsstyrelsen om en anslutning av Lilla Edet skulle sannolikt inte vara färdigbehandlad förrän hösten 2021. Ale kommun har inte möjlighet att invänta resultatet av en sådan anmälan utan vill ha ett tydligt besked i frågan så fort som möjligt.

Miljötillståndets utformning och Länsstyrelsens inställning till en utökad belastning får därför väga tungt. Med utgångspunkt i Gryaabs och TED:s utredning av konsekvenserna rekommenderas att Lilla Edets kommun inte erbjuds delägarskap. Ärendet ska underställas ägarrådet för samråd.

Emma Hanseryd, Göteborg Kretslopp och Vatten
Gunnel Borgström, Ale kommun
Karin van der Salm, Gryaab

Tekniska och ekonomiska delegationens rekommendation till Gryaabs styrelse angående delägarskap för Lilla Edets kommun

Förslag till beslut

Lilla Edet erbjuds inte delägarskap.

(Ale kommun anser att Lilla Edet ska erbjudas delägarskap med möjlig anslutning före 2036).

Sammanfattning

Lilla Edet har ansökt om delägarskap i Gryaab AB. En anslutning av Lilla Edets kommun skulle innebära en ökad belastning på 9 900 personer år 2032 med dagens siffror.

Gryaab kommer ta ett nytt miljötillstånd i anspråk den 1 januari 2021. Miljötillståndet bedöms ha utrymme att behandla spillvattnet från en nyanslutning av Lilla Edet men det är oklart om Gryaab klarar den totala mängden avloppsvatten, d.v.s. både spill- och tillskottsvatten. Lilla Edet har relativt mycket tillskottsvatten och vid höga flöden skulle mängdkraven bli svårare att uppnå. För att klara miljötillståndets mängdkrav skulle Gryaab behöva lyfta bort lika mycket tillskottsvatten från befintliga områden som Lilla Edet skulle tillföra vid en nyanslutning. Av det nya miljötillståndet följer att endast vissa på förhand namngivna tätorter får ansluta till Gryaab utan att en anmälan sker till Länsstyrelsen. Länsstyrelsen ska vid en sådan anmälan bedöma om den ansökta belastningsökningen ryms inom miljötillståndet. Gryaab skulle alltså behöva göra en anmälan till Länsstyrelsen vid en anslutning av Lilla Edet och kan inte på förhand garantera att en sådan kommer att godkännas. Gryaab har befintliga delägarkommuner med tätorter som ska ansluta till Gryaab som inte heller är namngivna i tillståndet. Även om det troligen finns utrymme i miljötillståndet för en nyanslutning av både planerade tätorter i befintliga kommuner och Lilla Edet så bedöms Länsstyrelsens inställning till att öka belastningen under perioden 2021-2036 som negativ.

Genom att avleda det orenade avloppsvattnet till Gryaab skulle råvattenkvaliteten förbättras eftersom halten av ämnen som är svåra att avskilja i reningsverk skulle minska. För lösta organiska föreningar som läkemedelsrester kan nyttan bli stor då så gott som alla föroreningar leds bort. Vid utökade krav på lösta organiska ämnen i dricksvatten, som t.ex. hormonstörande

ämnen, skulle en anslutning av Lilla Edet kunna vara avgörande. Hur stor nytta av råvattenkvalitetsökningen skulle bli beror dock på vilken framtida rening som antas i Lilla Edet och att allt avloppsvatten avleds till Ryaverket. Vid höga flöden finns en risk att nyttan av en förbättrad råvattenkvalitet minskar på grund av en ökad bräddning av orenat spillvatten till råvattentäkten. Förbättrad råvattenskvalitet kan också uppnås genom om- eller nybyggnation av ett lokalt avloppsreningsverk i Lilla Edet.

Ale kommun ska ansluta avloppsvattnet från Älvängen till Gryaab. Ale kommun är därför av både ekonomiska och miljömässiga skäl positivt inställd till att Lilla Edet erbjuds delägarskap i Gryaab. Samordningsvinster såsom lägre entreprenadkostnader och gemensamma pumpstationer i Älvängen och Nödinge kan förväntas i och med Lilla Edets medverkan vid en anslutning.

Som framgår av ovanstående finns det miljömässiga skäl i form av förbättrad råvattenskvalitet att erbjuda Lilla Edet delägarskap i Gryaab. Hur stora de miljömässiga fördelarna är beror dock på om en överledning fungerar hela tiden och vilken alternativ rening som Lilla Edet väljer. Förbättrad råvattenskvalitet kommer att uppnås även genom om- eller nybyggnation av ett lokalt avloppsreningsverk i Lilla Edet. Det finns även ekonomiska skäl för en delägarkommun att erbjuda Lilla Edet delägarskap. Även om miljötillståndet bedöms kunna rymma en anslutning av Lilla Edet finns det dock en osäkerhet i om Länsstyrelsen kommer att godkänna en anmälan om ökad belastning från en ny delägarkommun. Gryaab kan alltså i dagsläget inte garantera att Lilla Edet får avleda sitt avloppsvatten även om kommunen skulle erbjudas delägarskap. Gryaab har som nämnts ovan befintliga ägarkommuner med tätorter som ska ansluta till Gryaab som inte heller är namngivna i tillståndet. Gryaab måste prioritera att de befintliga ägarkommunerna får del av det belastningsutrymme som finns innan nya delägarkommuner kan komma ifråga. Miljötillståndets utformning och Länsstyrelsens inställning till en utökad belastning får därför väga tungt vid bedömningen. Gryaabs tekniska och ekonomiska delegation föreslår således att Lilla Edet inte ska erbjudas delägarskap

Bakgrund

Lilla Edets kommunfullmäktige tog den 13 juni 2018 inriktningsbeslut om att ansöka om delägarskap i Gryaab. Lilla Edets plan för avveckling och anslutning av sina avloppsreningsverk har angivits enligt följande. Lödöse reningsverk år 2022 med 2 000 personer, Elbo år 2027 med 7 000 personer, Nygård år 2029 med 400 personer samt Hjärtum år 2032 med 500 personer.

Lilla Edet har därefter utrett frågan vidare och jämfört flera olika alternativ för att klara kommunens framtida avloppsvattenrening. Den 17 juni 2019 beslutade kommunfullmäktige i Lilla Edet att uppdra åt samhällsbyggnadsnämnden att ansöka om delägarskap i Gryaab med avsikt att avleda huvuddelen av kommunens avloppsvatten till Ryaverket via Ale kommun.

Gryaab har genomfört en bedömning av konsekvenserna av en eventuell anslutning av spillvatten från Lilla Edet (se nedan).

Tekniska/ekonomiska delegationen som består av VA-ansvariga eller motsvarande från Gryaabs ägarkommuner har bedömt en eventuell anslutning utifrån sitt perspektiv där fördelen

huvudsakligen består av möjligheten till ett förbättrat råvattenskydd för delvis gemensamma råvattentäkter.

Förutsättningar utifrån Gryaabs miljö tillstånd (2021-2036):

Mängder

Flödena till Lilla Edets nuvarande avloppsreningsverk motsvarar ungefär en procent av flödet till Ryaverket. Den angivna anslutna befolkningen är på samma nivå. Reningsverken tillförs mindre organiskt material, kväve och fosfor, än förväntat i förhållande till befolkningen. Åtminstone det största reningsverket, Ellbo, tillförs istället betydligt mer oorganiskt material, vilket sannolikt består av partiklar från tillskottsvatten.

Slamkvalitet

Gryaab har även jämfört halten av tungmetaller och organiska miljögifter i Gryaabs slam med Lilla Edets slam. En översiktlig bedömning utifrån de analyser som granskats är att en anslutning av Lilla Edets kommun inte skulle minska Gryaabs möjligheter att nå målen som gäller tungmetaller och spårelement inom REVAQ. Det kommer dock krävas ett aktivt uppströmsarbete i kommunen för att nå målen om en längre fördubblingstid än 500 år för flera spårelement.

Gryaabs miljö tillstånd

Gryaab kommer att ta ett nytt miljö tillstånd i anspråk 1 januari 2021. Miljö tillståndet löper fram till och med 31 december 2036. I miljö tillståndet nämns vissa tätorter med avloppsreningsverk som är planerade att ansluta till Gryaab. I miljö tillståndet anges att endast dessa namngivna tätorter eller motsvarande belastning får anslutas utan att en anmälan till tillsynsmyndigheten lämnas in. Tillsynsmyndigheten ska vid en sådan anmälan bedöma om den ansökta belastningsökningen ryms inom miljö tillståndet. Vare sig Marstrand eller Bollebygd är namngivna i tillståndet. Det finns en oro från de befintliga ägarkommunerna (Kungälv och Bollebygd) om vad som händer om en anmälan till tillsynsmyndigheten inte skulle godkännas. Gryaab kan i det läget överklaga Länsstyrelsens beslut. Miljö tillståndet bedöms ha utrymme att kunna ansluta dessa områden men mot bakgrund av miljö tillståndets krav på anmälan av ej namngivna tätorter kan en anslutning inte garanteras.

Miljö tillståndet bedöms även ha utrymme att behandla spillvattnet från antalet anslutna från Lilla Edet. Det är däremot oklart om Gryaab klarar den totala mängden avloppsvatten (spillvatten och tillskottsvatten) vid en anslutning av Lilla Edet.

I det nya miljö tillståndet har Gryaab fått mängdvillkor på BOD, fosfor och kväve som är uttryckt i ton/år med rullande 3 års medel. Detta är ett nytt krav för Gryaab. Mängdutsläpp påverkas starkt av mängden tillskottsvatten samt flödestopparna när inte allt vatten kan behandlas fullständigt. För att skapa utrymme för Lilla Edet ser Gryaab ett behov av att lyfta bort lika mycket tillskottsvatten från befintliga områden som Lilla Edet skulle komma att tillföra vid en anslutning.

Lilla Edet har relativt stora mängder tillskottsvatten och måste även arbeta för att minska det. Lilla Edet har i januari 2020 presenterat en tillskottsvattenplan för Gryaabs tekniska och ekonomiska delegation. Syftet med planen är att redovisa Lilla Edets nuvarande

tillskottsvattensituation, belysa redan genomförda åtgärder samt strategin för kommande arbete med avseende att minska mängden tillskottsvatten. I tillskottsvattenplanen har dock inte minskningen av tillskottsvattenmängden som resultat av redan genomförda åtgärder kvantifierats. Även prognosen för minskning av tillskottsvatten som ett resultat av planerade aktiviteter saknas.

Även vid en anslutning av Lilla Edets kommun skulle en anmälan till tillsynsmyndigheten behöva lämnas in. Det betyder att även om Lilla Edet skulle erbjudas delägarskap kan Gryaab inte garantera att Lilla Edet får avleda sitt avloppsvatten till Gryaab.

Även om det finns utrymme i Gryaabs nya miljötillstånd så bedöms Länsstyrelsens inställning till en utökad belastning i form av fler anslutna orter under perioden 2021-2036 som negativ. Det är en bedömning som delas av befintliga ägarkommuner efter kontakt med Länsstyrelsen i processen att ansluta fler områden som det behövs anmälan för.

Slutsatser avseende Gryaabs påverkan

Konsekvenserna av en anslutning bedöms vara negativ sett utifrån kapaciteten vid höga flöden och därmed mängdkraven på BOD, kväve och fosfor. En anslutning bedöms också negativ utifrån Gryaabs relation till Länsstyrelsen samt möjligheten för nuvarande ägare att avleda avloppsvatten från ej namngivna områden i Gryaabs miljötillstånd såsom t.ex. Marstrand och Bollebygd till Gryaab. Det finns inte några uppenbara fördelar med en anslutning sett utifrån Gryaabs verksamhetsområde.

Råvattenperspektiv

Förbättrad råvattenkvalitet är alltid en fördel för dricksvattenförsörjningen. En överledning av orenat avloppsvatten från Lilla Edet till Gryaab istället för rening i Lilla Edet förbättrar råvattenkvaliteten om överledningen fungerar fullt ut i stort sett hela tiden, och att eventuella avvikelser upptäcks och åtgärdas snabbt. Funktionen hos överledningen är särskilt viktig för den mikrobiologiska kvaliteten.

Hur stor nytta för råvattenkvaliteten blir beror också av vilken framtida rening som antas i Lilla Edet. Generellt avskiljs organiska föroreningar dåligt i avloppsreningsverk. För lösta organiska föroreningar som läkemedelsrester kan nytta med en överledning bli stor, då så gott som alla föroreningar leds bort. Detta ger också en minskning av förorening av organiska föroreningar med upp till 5 % av nuvarande påverkan längs Göta älv.

Genomförda och beslutade åtgärder för råvattenövervakning och ökad mikrobiologisk barriärverkan vid Göteborgs vattenverk bedöms vara tillräckliga för att hantera påverkan från väl fungerande avloppsreningsverk. Graden av avföringspåverkan kan komma att påverka framtida beslut om återinvestering i UV-desinfektion för Alelyckan. En minskad avföringspåverkan på råvattnet ger också större möjlighet att minska slutkloreringen. En avloppshantering för Lilla Edet som skulle minska behovet av intagsstängningar för råvatten från älven, skulle framförallt innebära att uthålligheten med reservvatten skulle öka, men även en ekonomisk nytta, genom mindre mängd pumpat vatten. I ett scenario med betydligt strängare krav på lösta organiska ämnen i dricksvatten (så som hormonstörande ämnen), skulle

tillskottet via Lilla Edets avloppsrening kunna vara det som avgör om det behövs ett ytterligare beredningssteg för komma ner till en acceptabel nivå av lösta organiska ämnen.

Bedömningen är att det bör vara möjligt att utforma och drifva en överledning så att den är till fördel för råvattenkvaliteten och därmed dricksvattenförsörjningen. I en samhällsekonomisk avvägning ställs dock det ekonomiska värdet mot de stora investeringar som är nödvändiga, oavsett vilket alternativ som väljs.

Sammanfattningsvis är det för råvattenkvaliteten vid Göteborgs intag i Göta älv fördelaktigt att ansluta Lilla Edet till Ryaverket. Detta eftersom halten av ämnen som är svåra att avskilja i reningsverk (såsom vissa typer av virus och kemiska föroreningar) minskar något. En viktig förutsättning är dock att denna nytta inte vägs upp av en ökad bräddning av orenat spillvatten till råvattentäkten. En anslutning till Ryaverket är inte den enda lösningen utan ett lokalt avloppsreningsverk med nya krav skulle också vara acceptabelt.

Samfinansiering Ale

Ale kommun är utifrån ekonomiska och miljömässiga skäl positivt inställd till att Lilla Edet erbjuds medlemskap i Gryaab och bereds möjlighet att transitera sitt avloppsvatten via kommunen. Samordningsvinster såsom lägre entreprenadkostnader och gemensamma pumpstationer i Älvängen och Nödinge kan förväntas i och med Lilla Edets medverkan vid en anslutning.

Ale kommun framhåller även följande för- och nackdelar för en anslutning av Lilla Edets kommun.

- + Minskad avledning av renat avloppsvatten liksom minskad bräddning till råvattentäkten Göta Älv är mycket positivt. Råvattenkvaliteten torde förbättras i Göta Älv.
- + Ekonomiska synergier med samförläggning av ledningar och gemensamma pumpstationer. Enligt förprojekterings grovt uppskattade kalkyl blir samordningsvinsten drygt 21 MSEK jämfört med om Ale kommun genomför projektet utan Lilla Edets medverkan.
- + Förbättrad redundans med dubbla ledningar mellan Älvängen och Nödinge.
- + Främjar regionalt samarbete inom GR-regionen.
- Tidplanen för Ale kommuns projekt har påverkats genom nödvändiga omtag av flera skeden i förprojekteringen p.g.a. Lilla Edets fulla medverkan som påbörjades först sent 2018.
- Förskjutning av tidplan för genomförande då ev. delägarskap för Lilla Edet kan ske tidigast våren 2021.

Alternativa beslutsvägar

1. Lilla Edet erbjuds inte delägarskap.
2. Att erbjuda delägarskap med möjlig anslutning av hela Lilla Edets kommun före 2036. Ale kommun stödjer alternativ 2. Ale kommuns projekt är förprojekterat och kostnadsberäknat baserat på full anslutning/transitering från Lilla Edet inom närtid.
3. Att erbjuda delägarskap med möjlighet att ansluta Lödöse innan 2036 och övriga kommunen efter 2036.

Bedömning

Som framgår av ovanstående finns det miljömässiga skäl i form av förbättrad råvattenskvalitet att erbjuda Lilla Edet delägarskap i Gryaab. Hur stora de miljömässiga fördelarna är beror dock på om en överledning fungerar hela tiden och vilken alternativ rening som Lilla Edet väljer. Förbättrad råvattenskvalitet kommer också uppnås genom om- eller nybyggnation av ett lokalt avloppsreningsverk i Lilla Edet. Det finns även ekonomiska skäl för en delägarkommun att erbjuda Lilla Edet delägarskap. Även om miljötillståndet bedöms kunna rymma en anslutning av Lilla Edet finns det dock en osäkerhet i om Länsstyrelsen kommer att godkänna en anmälan om ökad belastning från en ny delägarkommun. Gryaab kan alltså i dagsläget inte garantera att Lilla Edet får avleda sitt avloppsvatten även om kommunen skulle bli delägare. Gryaab har som nämnts ovan befintliga ägarkommuner med tätorter som ska ansluta till Gryaab som inte heller är namngivna i tillståndet. Gryaab måste prioritera att de befintliga ägarkommunerna får del av det belastningsutrymme som finns innan nya delägarkommuner kan komma ifråga. Miljötillståndets utformning och Länsstyrelsens inställning till en utökad belastning får därför väga tungt vid bedömningen. Gryaabs tekniska och ekonomiska delegation föreslår således att Lilla Edet inte ska erbjudas delägarskap.